

Παραδοσιακές ασχολίες των γυναικών στα Ημαθιώτικα Πιέρια ⁽²⁾

Του Γιάννη Τσιαμήτρου Εκπ/κού - χοροδιδασκάλου

(Συνέχεια αργαλειού-μαλί-λινάρι).

Ο άλλος, εξίσου σημαντικός, τομέας προσφοράς του αργαλειού ήταν τα κλωσκεπτάσματα της οικογένειας. Πολύ-

χρωμες μπατανιές, χράμια, βελόντζες, σαλίσματα, κιλίμια, κουρελούδες, και τσαντίλες. Από αυτά τα είδη, οι βελόντζες και τα σαλίσματα είχαν και μια επιπρόσθετη επεξεργασία. Τα πηγαίνανε υποχρεωτικά στη νεροτριβή (σ' αυτή έστριβε το νερό ο μυλωνάς, όταν δεν είχε άλεσμα). Τα βάζανε σε μια μεγάλη φυσική (συνήθως) γούρνα κι έπεφτε από ψηλά τρεχούμενο νερό. Αυτό συνεχιζότανε για μια βδομάδα περίπου. Είχε σαν αποτέλεσμα, με το συνεχές κτύπημα του νερού, να φουσκώνουν, να βγάζουν χνούδι κι έτσι γίνονταν πιο απαλά στη χρήση τους.

Κύριες πρώτες ήταν ύλες το μαλλί, το βαμβάκι, το λινάρι και το μετάξι. Προϊόντα που τα έβρισκαν σχετικά εύκολα, κι αυτό βέβαια γιατί ήταν κτηνοτρόφοι και γεωργοί. Για να φτάσουν αυτά τα υλικά στον αργαλειό, έπρεπε να προηγηθεί μια μακριά διαδικασία.

Το μαλλί. Ήταν και είναι η σπουδαιότερη πρώτη ύλη. Μ' αυτό ύφαιναν σε όλη την Ελλάδα κιλίμια για το πάτωμα, μπατανιές, χράμια, τσινιέρες-σάκουες δηλ. για τη μεταφορά τροφίμων ή εργαλείων-κάπες και σκουτιά (μάλλινα καλύτερης ποιότητας). Τα πρόβατα κουρεύονται την άνοιξη. Το μαλλί ζεματίζεται, μετά πλένεται στη βρύση ή στον ποταμό, το στέγνωσαν και το λανάριζαν (= έβξαναν). Ύστερα γινόταν η διαλογή. Το πιο καλό βγαίνει από τη ράχη του ζώου. Το μακρύ το έγενθαν στη ρόκα, το κοντό στην ταικρίκα (είδος διπλής ρόκας). Ορισμένα είδη (ταγάρια, σακιά ελαιοτριβείου, διάδρομοι) γίνονται από τραγούμαλλο κι έχουν πιο τραχιά υφή. Το γνέμα τυλιγόταν στο αδράχι, για να καταλήξει τελικά στα σάϊτα του αργαλειού. Ήταν το υφάδι, ενώ το στημόνι (=πολύ γερά κλωστή, που δεν κοβόταν κατά την ύφανση) ήταν το μοναδικό είδος που χρειαζόταν να αγορά-

σουν οι νοικοκυρές για να υφάνουν.

Το λινάρι. Η συγκομιδή του γινόταν από γυναίκες. Το θέριζαν, όπως το σιτάρι, το έκαναν δεμάτια κι άφηναν το κάθε δεμάτι μέρες μέσα στο νερό για να μαλακώσει πολύ και μετά το πέρναγαν από το μαγκάνι, για να φύγει η εξωτερική φλούδα, να γίνει δηλαδή τέλεια αποφλοιώση. Θέλει υπομονετικό κοπάνισμα, βρόχιασμα (=να φύγουν οι κόμποι), βούρτσισμα, ώσπου να μείνει το καθαρό λινάρι, που το γνέθουν για να φτιάξουν το νήμα που περνά από το βελόνι. Η επεξεργασία του είναι πολύπλοκη.

Επεξεργασία του λινარიού: Το προϊόν αυτό είχε πολύ μεγάλη ταλαιπωρία, έως ότου να γίνει ύφασμα. Τον σπόρο τον έλεγαν εδώ λινικόκι. Το έσπερναν οι αγρότες σε πολύ καλό και γόνιμο έδαφος. Όταν ωριμάζε το έβγαζαν μία μία ρίζα, το έδεναν μικρά δεμάτια και το κουβαλούσαν κ' αυτό σ' αλώνι. Εκεί το χτυπούσαν (το στουμπίζαν) με ειδικό κόπανο του (λιναρκόπανο) για να αφαιρέσουν το σπόρο. Στη συνέχεια το έβάζαν σε γούρνα (μπουλοντούκα) με νερό για 10-15 ημέρες να μουσκέψει, κατόπιν το μετέφεραν στον τόπο επεξεργασίας και το άπλωναν ώστε να λιαστεί καλά. Με την βοήθεια του μάγκανου (ο οποίος αποτελείται από δύο χοντρά ξύλα με αυλάκια) το τοποθετούσαν ενδιάμεσα και το κτυπούσαν μέχρι να σπάσει, η ξυλωδή ύλη και να μείνει η νηματώδη, το άλλο συστατικό του λινარიού. Με τα επαλαμβανόμενα κτυπήματα στο μάγκανο, το λινάρι γινόταν σαν μαλλί, στη συνέχεια το πέρναγαν από το λανάρι (ένα εργαλείο με σιδερένια δόντια) για να φύγουν τα υπολείμματα ξύλου. Στο επόμενο στάδιο έπρεπε να το κοπνήσουν για πολλή ώρα με τον (σκουλοκόπανο) πριν ζημερώσει για να μαλακώσει. Αυτή η δουλειά γινόταν συνήθως το χειμώνα. Με την ρόκα το έκαναν νήμα (βγιασιδί) και στη συνέχεια με τον αργαλειό ύφασμα. Με αυτό φτιάχνανε, τσαντίλες, τσουβάλια, μπουάρδες (λινάτσες), εσώρουχα, ποκαμίσια κλπ. Όπως παρατηρούμε, το λινάρι από την σπορά του μέχρι να το μετατρέψουμε σε ύφασμα περνάει από πολλά και ιδιαίτερα κουραστικά στάδια γι' αυτό η λαϊκή παροιμία για κάποιον πολυβασανισμένο και ταλαιπωρημένο συνάνθρωπο μας λέει πως «τράβηξε του λινარიού το πάθη».

(Απόσπασμα από το εκδοθέν βιβλίο του Τσιαμήτρου Γιάννη «Λαογραφία παράδοση Ημαθιωτικών Πιερίων» εκδόσεις ' iwrite publications' τηλ. 2311272803-6946461136)